

تفسیر مابعدالطبیعه ارسطو

تلخیص مابعدالطبیعه لابن رشد

حقیقه رقم له
الدكتور عثمان امين
أستاذ الفلسفة بكلية الآداب
جامعة القاهرة

- ابن رشد
- تصحيح: عثمان امين
- انتشارات حکمت
- چاپ اول - ۱۳۷۷: ۱۶۵ + ۱۷۳۸ صفحه
- ۱۰۰۰ نسخه، ۴ جلد، ۱۰۰۰۰ تومان

ارسطویی معرفی می‌کند و فلاسفه‌ای از قرون وسطی و جهان اسلام را وام‌دار او می‌گرداند.

دکتر عثمان امین تلخیص و تفسیر مابعدالطبیعه را در چهار مجلد عرضه داشته است:

۱- تلخیص مابعدالطبیعه که شامل یک مقدمه و چهارمقاله بوده و به بحث از غرض و منفعت مابعدالطبیعه - اصطلاحاتی که اهل مابعدالطبیعه به کار می‌برند - مطالب مابعدالطبیعه - لواحق عمومی ما بعدالطبیعه و مبادی جوهر و بحث از محرک اول پرداخته است.

۲- جلد اول تفسیر مابعدالطبیعه تا مقاله‌ی چهارم از کتاب ارسطو.

۳- جلد دوم از مقاله‌ی پنجم تا مقاله‌ی نهم.

۴- جلد سوم از مقاله‌ی دهم تا آخر مابعدالطبیعه‌ی ارسطو.

مصحح کتاب در پایان تفسیر و متن مابعدالطبیعه، فهرست‌های عمومی، به تفکیک مقالات متن مابعدالطبیعه و تفسیر آن، مصطلحات فلسفی به صورت القیابی و تعاریف آن‌ها را در ۳۱۸ صفحه آورده که از محسنات چاپ حاضر تفسیر مابعدالطبیعه‌ی ارسطو می‌باشد. دکتر عثمان امین برای تصحیح این کتاب همانطور که خود در مقدمه یادآور شده، در طول ده سال آن را بر پایه پنج نسخه ارائه نموده است:

۱- نسخه‌ی خطی کتابخانه‌ی دارالکتب مصر

۲- نسخه‌ی چاپی مصطفی قیابی در قاهره (بدون تاریخ چاپ)

۳- نسخه‌ی چاپی کارلوس کویروس در مادرید به سال ۱۹۹۱ میلادی

۴- نسخه‌ی خطی کتابخانه‌ی تیموریه، تحریر شده به سال ۹۳۷ هجری

۵- نسخه‌ی چاپی دائرةالمعارف عثمانی - حیدرآباد دکن به سال ۱۹۴۷ میلادی. چاپ مصحح این کتاب به سال ۱۹۵۸ میلادی در قاهره انجام گرفته و ظاهراً چاپ افسست حاضر از سوی انتشارات حکمت بدون درج نام مصحح، صورت پذیرفته است. □

فلسفه در دوره‌ی اسلامی، سرنوشتی دوگانه داشته است. در شرق جهان اسلام، بعد از استقرار مشرب نوافلاطونی - مشایی ابن سینا، اندیشه‌های فلسفی در اثر ضربات متشرعان و متصوفه‌ای چون غزالی و فخر رازی به سمت عرفان و کلام تمایل پیدا نمود و سر از حکمت دینی صدرالدین شیرازی درآورد؛ اما در غرب جهان اسلامی، خصوصاً آندلس، فلسفه‌ی یونان و آرا و اندیشه‌های افلاطون و ارسطو بر پایه‌ی ترجمه‌های قرون سوم و چهارم، به دست ابن باجه و ابن طفیل، معرفتی مستقل از انگاره‌های دینی به خود اختصاص داد و با ادغام اصول اعتقادی اسلام، به قرآنتی استدلالی از دین دست یافت؛ در استمرار سنت فلسفی مکتب آندلس، ابن رشد به شرح افکار ارسطو اهتمام ورزید و بر خلاف شرق اسلامی، پایه‌گذار گسترش فلسفه‌ی یونانی در میان فلاسفه‌ی اسکولاستیک اروپایی شد.

ابوالولید محمد بن احمد بن محمد بن رشد به سال ۵۲۰ قمری در شهر قرطبه متولد شد. تحصیلات ابتدایی را در نزد پدرش آموخته و برای تکمیل معلومات خود در علوم مختلف نزد بزرگانی چون ابوالقاسم ابن بشکوال و ابو مروان و ابوجعفر بن هارون التجالی حاضر شده است.

ابن رشد بعد از یک بیماری به سال ۵۹۵ قمری درگذشت و حاصل عمر ۷۵ ساله‌ی او نزدیک به ۶۰ اثر در موضوعات گوناگون می‌باشد. اما آن چه بیشتر نام این رشد را در جهان ماندگار گردانید، همان شروح و تلخیص‌های وی از آثار ارسطو بوده که در این میان تفسیر مابعدالطبیعه از جایگاه خاصی برخوردار است. ابن رشد به لحاظ احترامی که به ارسطو قایل بود، خود را ملزم دانسته که فقط به شرح سخنان او اقدام نماید و نظام فکری او متأثر از اندیشه‌های ارسطویی است. ابن رشد در تفسیر خود بر مابعدالطبیعه، اندیشه‌های فلسفی را با انگاره‌های دینی اسلام درهم آمیخته و به قرآنتی عقلانی از شریعت یافته است؛ پی‌ریزی نظام جهان‌شناسی و علم النفس فلسفی، در قالب عقلانیت دینی از مسائلی است که ابن رشد را در مقام فیلسوفی